

TARA NOASTRA
FOAIA POPORALĂ A
„ASOCIATIUNII“

REDACTOR:

OCTAVIAN COEA.

CUPRINSUL:

	Pag.
I. Lupaș: Toate plugurile umblă	215
G. Coșbuc: Graiul neamului	218
Petrea Suci: Ce e de făcut?	218
Nutrețul artificial	221
Despre creșterea și folosul vitelor	225
Chipurile noastre	228
Știri	228

Înștiințare.

Rugăm pe toți câți au binevoit să primească această foaie să grăbească cu trimiterea plății de abonament.

Administrația foii „ȚARA NOASTRĂ“.

Cetitorilor.

Pe toți, cărora le ajunge în mâni această foaie îi rugăm să o cetească și dacă o socot de potrivită trebuințelor țărănimii să o răspândească între oamenii noștri dela sate.

Foaia apare săptămânal și o vor primi cetitorii Dumineca.

Abonamentul e pe an 4 cor.

Pe jumătate de an 2 „

Pe trei luni 1 „

Banii să se trimită la Administrația revistei „Țara noastră“. Sibiiu — Nagyszeben. Asociațiune.

Toți cărturarii noștri, mai ales cei în atingere apropiată cu țărănimea — preoții și învățătorii — sânt rugați a trimite acestei reviste articole și știri cari sânt în legătură cu trebile țărănimii. Indesebi primim bucuros articole cu povește economice, precum — și snoave, poezii populare etc. Scriitorii articolelor sânt rugați a se folosi de un grai înțeles de popor, ca să nu fim siliți a supune schimbării în redacție articolele.

Pentru articolele bune dăm și o cuvenită răsplată bănească.

ȚARA NOASTRĂ

Revista populară

a „Asociațiunii pentru literatura rom. și cultura poporului rom.“

Abonamentul: Pe un an 4 cor. Pe o jumătate de an 2 „ Pe trei luni 1 „ Pentru România . . . 6 Lei	REDACTOR: OCTAVIAN GOGA.	Redacția și administrația: Sibiu (Nagyszeben) Str. morii, 6.
---	---	---

„TOATE PLUGURILE UMBLĂ“...

Incepe a se desbăiera vremea.

Prevestirile primăverii mângăie streșina caselor, din preajma cărora s'au istovit de mult stângenele de lemne. Iar din podul șurilor s'a cam isprăvit nutrețul, căci iarna asta a fost îngrozitor de lungă și prin asprimea ei a pus la cumpănă grea hărnicia din vara trecută, a bieților oameni...

Încep acum a se desfunda omăturile încleștate prin văile adânci și codrii se scutură pe îndelete de podoaba cea albă și grea a iernii.

Incepe a se primeni câmpul și pare că se trezesc ca dintr'un somn lung ogoarele, cari au hodinit toată iarna sub așternutul curat de zăpadă.

Și sătenii noștri, cari au ațipit, și ei, de cu toamnă și au moțait toată iarna, tresar acum ca dintr'o amorteală și se simt cuprinși de fiorul unui dor de muncă nouă.

Dorul de țarina improspătată și plină de reveneală, dorul de codrul întinerit îi stăpânește.

Incepe a scârțâi prin curte plugul, care înțepenise și el de atâta lungă ședere pe rotile, iasă și grapă din cutare fund de șură, iar dintr'un unghet părăsit se ivește sapa, în care a scurmat toată iarna rugina.

Și iată tovarășii de vară ai Românilui, stând șir gata de porneală, pe când ortacii lui de iarnă: glăjița cu rachi și luleaua cu tutun, prin cari a cercat până acum să-și alunge uritul vremii înghețate, petrecute în nelucrare, încep a fi date uitării.

Căci nu mai este acum vreme de ele. (Și n'ar trebui să fie nici-odată! Nici iarna nici vara n'ar trebui să se imprietinească

nime cu aceste două lucruri păgubitoare, cari pricinuesc cea mai primejdioasă zăbavă și aduc sărăcia la casa omului)!

*

Câmpul întins, ce începe a se împodobi cu haină de catifea verde, așteaptă acum pe Român, să-și înfrățiască cu el traiul.

Vântul de primăvară suflă prin satele noastre ca un glas de chemare la muncă, ca un glas pe care plugarii cei de ispravă l-au dorit de mult.

Și acum nu întârzie a-l înțelege și al urmă. Și deodată par'că învie câmpurile. Rămâne aproape pustie bătătura satului; doar' câte un cățeluș rebegit mai lărmuește prin preajma caselor, făcându-se că apară cu lătratul său sperios curtea stăpânului.

Încolo tot satul, cu mic cu mare, se înșiră pe brazdă.

„Noroc“ bun! Pe câmpul neted ies Românii cu a lor pluguri
Boi plăvani, cu coarne 'ntinse, trag, se opintesc în juguri,
Brațul gol apasă 'n coarne; ferul tae brazde lungi,
Ce se înșiră 'n bătătură ca lucioase negre dungi...

*

Acum se simte Românul la largul său. . . .

Căci plugăria a fost totdeauna, pe lângă ciobănie, deprinderea lui cea mai plăcută, pentru care simte în sine un *indemn firesc*.

Ne apropiem și în privința aceasta de firea strămoșilor noștri din vechime, de Romani, cari socotiau, că numai *vieța ostășască și plugăria sânt indeletniciri vrednice de oameni liberi*. Și nu aveau nici ei, cum nu prea au nici țărani noștri, vr'o aplicare deosebită pentru meșteșuguri și pentru negoț. Disprețuiau chiar aceste două mijloace de traiu și izvoare de bunăstare.

Astăzi, firește, nu e bine a nesocoti foloasele mari, ce pot ele aduce, cum nu e bine nici a disprețui pe ceice stăruesc mai departe la ce au învățat și au pomenit din bătrâni, *la plugărie*.

Din potrivă trebuie să recunoaștem, că toate tagmele de oameni, fie că numesc cu capul, cu condeiul, cu sula ori cu sapa, au însemnătatea lor deosebită în viața poporului nostru și toate sunt de o potrivă folositoare.

Știm însă cu toții, că traiul nostru de până acum s'a răzimat aproape numai pe păstorit și plugărie. Și se razimă în partea cea mai mare și azi. Între toți Românii sânt 10 milioane de „*mucenici ai ogoarelor*“ spunea odată, într'o strălucită cuvântare unul dintre cei mai vrednici bărbați ai neamului nostru.

Iar un scriitor din vechime spune — și are dreptate —, că Românii s'au apărat de barbari mai mult cu *sapa*, adecă lucrând și făcând să rodiască țarinile. Și astfel barbarii cruțau pe Români ca să se poată hrăni pe lângă dânșii, fiindcă ei nu știau, cum să lucreze pământul, de oarece nu erau popoare așezate locului, ci se mutau mereu cu șetrele lor, azi aici, mâne colea, cum ră-tăcesc până în zilele noastre Țiganii cortorari. Duceau adecă un traiu de nomazi.

*

Așadară o tărie a noastră a fost multă vreme — și mai este și azi — plugăria. Aceasta face pe Român să iubească plugăria mai mult decât oricare altă meserie. Câtă jale nu se des-face din această oftare a Românului, care nu mai poate ieși cu plugul:

„Toate plugurile umblă
Numa'-al meu șede la umbră“ . . .

Și cât adevăr nu e în cuvintele de cinst, pe cari le închină poetul Vasile Alexandri plugarilor noștri, când strigă:

Sfântă muncă dela țară, izvor sfânt de 'mbogățire
Tu legi omul cu pământul în o dulce înfrățire!

Un filozof din vechime (Aristotel cu numele) a spus, că în ori-care țară și la ori-care popor *„cei mai buni oameni sânt plugarii“*.

Și acesta e un mare adevăr. Căci prin munca plugarilor rodește pământul și dela roada pământului atărnă bunăstarea și fericirea țării și a poporului.

E adevărat că plugarii sânt buni și blagosloviți că hrănesc și pe alții din sudoarea feței lor și că pot îndură multe suferințe și asupriri.

Dar mai este și un alt adevăr și anume: Dacă din întreagă roada muncii nu li se îngăduie și lor o parte cuvenită, din care să poată trăi omenește, dacă boerii și bogătanii nu știu decât să-i adape cu veninul asupririlor și să-i îngrămădească cu săgețile disprețului lor: atunci, umplându se păharul suferințelor, acești oameni *buni și pacinici devin îngrozitori*. Ați auzit cu toții, ce lucruri fioroase s'au întâmplat prin Moldova și Țara Românească, din pricina trușiei proaste și îngâmfarei păcătoase a boierilor și a veneticilor hrăpăreți.

În asemenea cazuri *sapa* și coasa și îmblăciile și toate uneltele dela lucrul câmpului, se prefac în arme în mâna plugarilor, cu sufletul plin de chinuri și de amar, în arme cariucid năpraznic,— în arme prin cari țaranii își apără moșia ori cearcă să dobândească

și ei un drept la viață și o stăpânire dreaptă peste moșia strămoșească. Atunci blândeța de miel al Domnului se poate preface în sălbătăcie de tigru.

Cunoscând adânc firea aceasta, care insetează după dreaptă răsplătire, s'a îndreptat un cântăreț al nostru către plugari cu următoarele cuvinte grele și de un cuprins zguduitoare:

În pacea obidirii voastre
Ca 'ntr'un adânc întins de mare
Trăiește 'nfricoșatul vifor
Al vremilor răzbunătoare.

I. Lupaș.

GRAIUL NEAMULUI.

„Fie-a voastră întreaga țară,
Și de cereți vă mai dăm,
Numai dați-ne voi graiul
Neamului“ și se sculară
Să ne vremuiască traiul
Câți dușmani avem pe lume!
Graiul ni-l cereau anume,
Să-l lăsăm!

Dar nestrămutați strămoșii
Tot cu arma 'n mâni au stat:
Au văzut și munți de oase,
Și de sânge râuri roșii,
Dar din țara lor nu-i scoase
Nici potop și nici furtună.
Graiul lor de voce bună
Nu l-au dat!

Astăzi stăm și noi la pândă,
Graiul vechiu să-l apărăm;
Dar pe-ascuns dușmanii cată
Să ni-l fure, să ni-l vândă
Dacă 'n vreme tulburată
Nu ne-am dat noi graiul țării,
Azi în ziua deșteptării,
Cum să-l dăm?

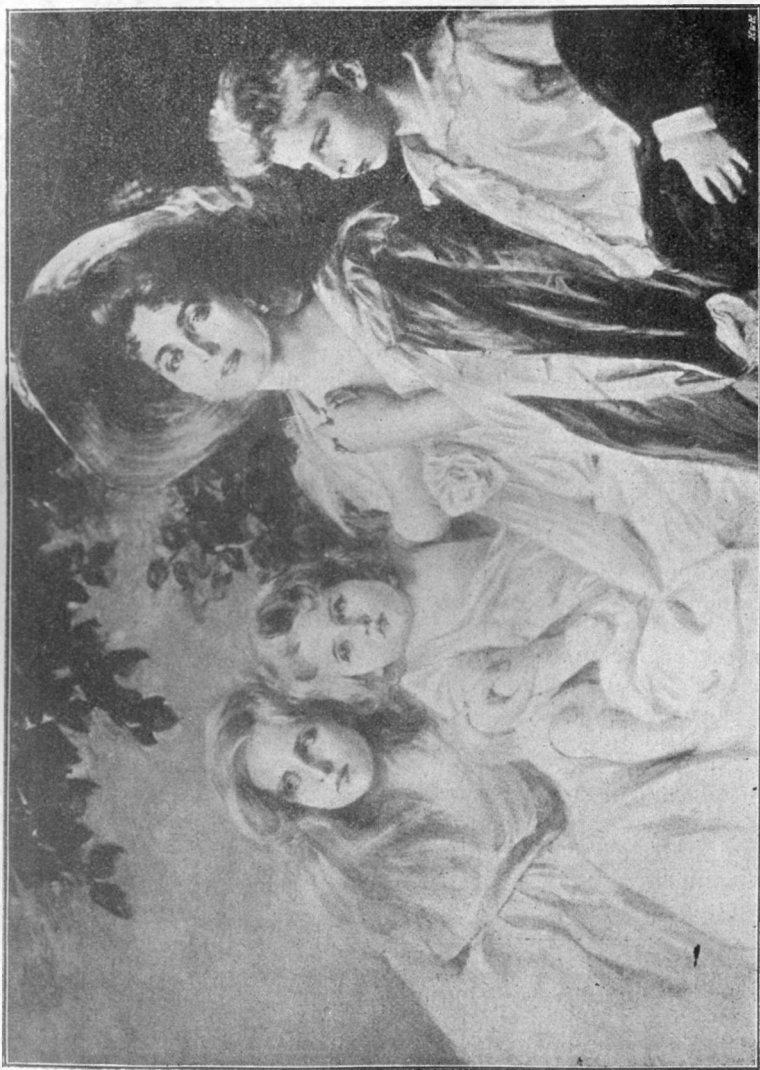
Repezi trec cu vifor anii,
Ispitind puterea ta,
Neam român! Cu ură mare
Vor căta mereu dușmanii
Graiului român pierzare;
Dar să piară ei cu toții:
Nu l-am dat, și nici nepoții
Nu-l vor da!

G. Coșbuc.

CE E DE FĂCUT?

S'au schimbat vremile. Nu mai găsești la oameni nici bunătaea, nici bunăstarea de mai nainte. Mai de mult nici sărăcia nu eră așa rea, ca astăzi. Nu zău. Că dacă se întâmplă să fi tu mai sărăcuț o leacă, vecinii tăi toți erau cu stare. Și în vreme de nevoie, toți îți săreau în ajutor. Îți dădeau și le mai rămânea, căci aveau de unde. Dar astăzi te-o ferit sfântu de ajutor dat de pomană. Dacă n'ai s'a isprăvit să vie vecinu numai de dragul și de mila ta, și să te ajute. Nu-i ciudă. Nu-i de unde.

Unde e numai o cămașă, se poate să se mai deie și de pomană una? Nu se poate, — și nici nu poți aștepta. — Tocmai de aceea, ceea ce mai de mult nu avea înțeles începe să aibă astăzi. Înainte de asta și numai cu 20—30 de ani, fiecare om își avea infiri-

Principesa României cu copiii.

pată găzducia lui. Fiecare își avea pământul lui, — și fără leac de vită la casă nu era mai nime. Leac de prindere avea fiecare. Rar era omu, care să n'aibă barămi un petec de loc. Dacă nu era tocmai belșug în toate, nu era cel puțin lipsa care e astăzi.

Dar au venit alți ani și alte răstâmpuri. Vremile nouă au adus nevoi nouă. Băncile cu bani împrumutați lesne și cheltuiți fără socoteală, comasările făcute cu multă nedreptate și cu puțină tragere de inimă pentru satele noastre, birurile noue și preă mari și alte multe împovărări au adus multă sărăcie pe capetele noastre. Puteți lua toate satele noastre dearândul și nu veți găsi unul în starea în care a fost mai înainte. Pământul și cât amar îl avem suntem siliți să-l vindem. Anii răi din urmă, îndatorările pe la bănci și pe la cămătari jidani, nevoile căsii și ale traiului, împuținează tot mai simțitor averea noastră în pământ. Și asta se poate vedea în oricare sat. Așa e în satul meu și așa e, cu o foarte neînsemnată abatere, în toate satele noastre. În fiecare sat din patru părți, una, de nu mai bine, n'are nici petec de loc. Vitele încă s'au împuținat în aceeași măsură, căci vita e legată de pământ, ca iarba de glie. Unde se împuținează pământul, se împuținează și vitele. În vreme ce mai înainte, — vorbesc de satul meu — erau două ciurzi de vite și stavă de cai, azi nu e nici o ciurdă! Nu, căci le-au mâncat comasarea și îndatoririle. Și așa va fi mai în tot locul.

Pe scurt zis: pământul ni-se împuținează, vitele pe aceeași urmă, oamenii strânși de sărăcie se risipesc prin alte părți de lume, să-și caute pe acolo norocul și traiul, obiceiurile și legea neamului se slăbește, dușmănia altor neamuri ne năpustește tot mai tare. Ce e de făcut? Ce să facem, ca averea ce biata ne-a mai rămas, nu numai s'o mântuim dela pierzare, ci de se poate s'o indoim? Ce să facem, ca oamenilor cari își cheltuiesc puterea brațelor lor în alte țări, să le facem rost de lucru și de trai, aici la casa lor, aici în pământul de care ls legați prin sâgele și prin viața lor? Ce să facem, ca să punem stavilă sărăciei și multelor nevoi, ce încep să ne strice și obiceiurile și credința noastră bună? Ce să facem, ca să scăpăm dela pierzare satele noastre și neamul nostru întreg?

Mântuirea ne poate veni numai dela noi. Numai noi, prin noi înșine ne putem mântui. Nu răslețiți, ci strânși sub steagul aceleas munci și aceloraș nizuinți vom putea pune capăt relelor ce tot mai greu se năpustesc peste noi. Aceaș muncă și aceleas nizuinți! Dacă mai de mult nu se simțea — și amăsurat vremilor nici nu eră așa mare nevoie să se simțească — lipsa însoțirilor de puteri, a întovărășirilor, se simte astăzi. Zidurile cetății de apărare ni-s slabe, mijloacele de apărare ni-s puține, dușmanii tot mai vrăjmaș se năpustesc asupra noastră, ce ne mai poate apăra, dacă nu împreunarea puterilor ce le avem? Nu e greutate, pe care mai mulți la olaltă, umăr la umăr, să n'o poată birul. Și noi multe greutăți avem de biruit, prin multe trebuie să răzbim. Avutul ce-l mai avem trebuie să-l păstrăm și alte izvoare noue de înavuțire și de întărire trebuie să deschidem. Și aceste nu se pot decât numai prin munca tuturor. Aicea se începe dară însămnătatea negrăit de mare a *tovărășiilor*, a însoțirilor de orice soiu. Nimic mai firesc. Cece nu poate să îndeplinească puterea unuia, poate îndeplini mintea și brațele mai multora.

Ce nu-s în stare să facă picurii de apă, ori firele de nisip împreunate la olaltă? De aceea munții nu pot pune stavilă apelor și de aceea vânturile nu pot risipi, nu pot elinti din loc clădirea dealurilor. Și ce nu pot face mai mulți oameni la un loc?

S'a isprăvit s'o mai putem duce, ca până aici. Vremile noue, cer oameni noi și întocmiri noue. De vom sta cu mâna în sân și vom aștepta să ne cadă mura îngură, atunci ne vom duce pe apa Sâmbetei. În zădar vom roboti și vom munci ca vitele pe brazdă de loc, ce o avem azi și poate mâne n'o s'o mai avem, dacă nu ne vom nizuî prin tovărășii cu alți oameni de felul nostru, să ne mărim averea, să ne îmbunătățim mijloacele de muncă și să ne îndoim câștigul. Astfel vom rămânea tot vite; a noastră va fi numai munca, iar brazda și roada trudei noastre va trece în mâna altora. Prin tovărășii, în cari vom pune ban, lângă ban, braț lângă braț și dragoste lângă dragoste, ne vom mântui din pierire averea noastră, satele noastre, copiii noștrii și neamul ce-l alcătuim.

Ori vom munci cu toții împreună, ori vom fi dați pieririi. Altă scăpare nu e. Asta e de făcut.

Petrea Suciu.

NUTREȚUL ARTIFICIAL.

Conferență economică, ținută în com. Fofeldea *Desp. Agnita al Asociațiunii*, Duminecă în 31 Martie 1907, de secretarul desp., părintele Ioan *Alexandru* din Ilimbav.

Onorați și iubiți economi! În țara noastră partea cea mai mare a locuitorilor sânt plugari. Cu deosebire poporul nostru românesc se indeletnicește aproape numai cu plugăritul. În timpurile străvechi, economia câmpului s'a purtat cu mai puțină dibăcie și pricepere, ca astăzi. Strămoșii noștri nu cunoșteau nici uneltele agricole de astăzi, nici semințele de nutreț, cari se seamănă astăzi. Intrecerea cea mare, de-a ajunge fiecare tot la mai multă avere și pe tărâmul economic de câmp trebuie să ne deștepte la purtarea unei economii mai înțelepte și mai cu câștig. Aceasta se poate ajunge numai dacă cunoaștem izvoarele, de unde avem să scoatem câștigul?

În cele următoare vă voi vorbi despre un lucru economic, care stă în legătură cu cultura pământului și cultura vitelor. doi rami economici, cari formează temelia traiului nostru, și anume: despre nutrețurile măiestrite.

Ce numim nutrețuri măiestrite?

Nutrețuri măiestrite numim acele nutrețuri pe seama vitelor, cari le producem prin sămănarea de semințe în arătură.

Astfel de nutrețuri sânt: trifoiul, luțerna, esparzetul, iarba franceză, italiană, engleză, inspicată, mohorul, măzerichea și altele.

Toate acestea nutrețuri sânt de o calitate mai bună, ca nutrețurile naturale (firești) sau cari cresc nesămănanate prin fâneațe.

Între toate nutrețurile acestea, locul întâi îl ocupă trifoiul, apoi luțerna, esparzetul, măzerichea, mohorul, iarba înspicată și celelalte.

Trifoiul și luțerna sânt de preferit celorlalte, pentru că în unul și acelaș an se pot cosi de 3—4 ori, pe când celelalte ierburi se cosesc de 2 ori, odată ca iarbă, a doua oară ca otavă. Iar măzerichea numai odată.

Eu mă voiu mărgini a vă vorbi mai ales despre trifoiu și luțernă. Înainte însă de a intra în expunerea amănunțită a acestora, trebuie să vorbesc ceva și despre îngrijirea rațională a vitelor.

E știut de ori și cine dintre noi, că hrana bună dă vieață, tărie și frumsețe. Întreținerea vitei cu hrană bună, o face puternică la muncă, o face cu preț la vânzare și o ferește de boalele, ce provin din slăbiciune, cum este oftica. O vită bine ținută produce și gunoiu mult și bun. Cu cât vita va fi mai bine hrănită și i-se va da nutreț mai bun și mai gras, cu atât și gunoiul va fi mai bun, și cu cât e mai bun gunoiul, cu atât trebuie pus mai puțin pe loc. Așadară bunătatea gunoiului atârnă dela bunătatea nutrețului ce se dă vitei. Dar și bunătatea cârnii, atârnă dela bunătatea nutrețului. Deci, toate isușirile bune ale unei vite, atârnă dela hrana ce i-o dăm. Obiceiul din trecut folosit mai ales de românii noștri, de a nutri vitele, iarna, tot numai și numai cu mestecături de fân și paie, în care numai a patra parte se pune fân, este foarte păgubitor pentru economi. Tot așa și vara când lăsăm vita ca să-și adune hrana numai de pe câmp, ostenită de lucru, și acasă nu avem ce-i da — își pierde puterea trebuincioasă la muncă și nu putem să isprăvim lucrările noastre cu ușurință. Așa dară, în toată vremea vitele noastre trebuie să fie în stare bună. Trebuie să părăsim obiceiul ruginit de a da vitei de mâncare nutreț bun, numai atunci, când lucrăm cu ea, iar încojo s'o incurcăm cu nutreț slab.

Mă vor întrebă unii, cum să ținem vitele tot în stare bună, când noi nu avem nutreț deajuns? La aceasta răspund: cultivați trifoiu, luțerna și celelalte nutrețuri pomenite mai înainte. Acestea nu cresc în fânețe, ci pe arături. În pământul arat sămănăm nutrețurile acestea, cari tocmai prin aceea sânt de calitate mai bună, fiindcă în pământul lucrat pot să crească mai bine, și cresc mai bine, fiindcă pot absoarbe, adecă sbea mai cu ușurință din pământ materiile nutritoare, adecă hrana de lipsă. A vă spune, cum se întâmplă aceasta, ar fi a mă abate dela obiectul, despre care mi-am propus să vă vorbesc. Nu mă întind mai departe să vă spun, ce să întâmplă în pământ cu materiile, ce hrănesc o plantă, pomenesc numai, că dacă Dzeu întocmește timp priincios creșterii, și hrană se află în pământ cu imbelșugare.

Să trecem acum la obiectul nostru.

Trifoiul se prășește din sămânță și anume așa: pământul, în care voim să-l sămănăm, se ară din toamna trecută. Primăvara se ară din nou, și se samănă mai întâi ovăs, dar nu des-

ca de obicei, ci numai cam $\frac{1}{3}$ parte. Ovăsul se samănă, ca să țină umbră, și prin asta pământul să nu se usuce din seamă afară, ca astfel trifoiul să răsară și să prindă rădăcini. Uscăciunea supără mult trifoiul, ba îl și nimicește, când e să incolțească și să prindă rădăcini. De aceea și prieste trifoiul în pământ mai umed cu mult mai bine. Așa dară să se aleagă pentru trifoiu pământul acela care nu pătimeste ușor de secetă. Trifoiul crește de altcum în ori ce pământ, însă în pământ nisipos și uscăcios rămâne numai pe jumătate, de cum îi este creșterea lui. Să mai poate sămănă și în holdă primăvara. După ce l-am sămănat în holdă, nu mai este trebuință să grăpăm, deoarece pământul e țărânos și, când plouă, se astupă cu țărână. De aceea este foarte bine, să-l sămănăm înaintea unei ploii. Așa d. ex., când vedem că o să ploaie, ne ducem și-l sămănăm, ca să-l apuce ploaia încurând. Când îl sămănăm în pământul arat primăvara, pământul îl grăpăm bine, înainte de a-l sămănă, ca să se mărunțească pământul și să se oblească bolovanii, ca să fie țărâna de ajuns și să nu se împiedece la cosit. După ce l-am grăpat și sămănat cu ovăs, sămănăm trifoiul deasupra. Fiindcă sămânța trifoiului e tare mică, trebuie să fim cu băgare de seamă, ca să nu ne scape din mână într'un loc prea mult în altul să nu fie nimic. Este bine să se samene cu mașina de sămănat trifoiu, care imprăstie deopotrivă și se cruță și sămânță multă. Dacă nu e mașină, se samănă cu mână. În cazul acesta este bine să-l amestecăm, într'un sac, cu țărână și așa, laolaltă cu țărâna, se samănă mai ușor și mai potrivit. Dacă însă nici aceasta nu se poate face, și caută să-l sameni gol, atunci se aruncă tot câte puțin și trebuie mers pe unul și acelaș loc de vre-o trei ori. La întrebarea cât să se samene, într'un loc de o ferdelă, răspuns: $2\frac{1}{2}$ kgr. Cu mașina de sămănat ajunge 6 mult 8 kgr. După ce s'a sămănat, ar fi bine a se apăsa pământul cu un tăvălug ca astfel, să răsară tot deodată. Dacă nu este tăvălug, să se dea pe deasupra cu grebla sau să se grape cu o grapă ușoară și cu colți mai mici, poate însă rămâneă negrăpat și negreblat, pentru că tot răsare, dar nu deodată, ci pe rând, după cum s'a îngropat în urma unei ploii, ce a urmat după sămănat.

Timpul când să se samene, se poate satori dela 25 Martie până la 23 Aprilie uneori, când primăvara vine curând și nu mai urmează înghețuri, se poate sămănă chiar și înainte de 25 Martie.

Sămânța de trifoiu, ce avem s'o sămănăm, trebuie să fie bine aleasă, să nu fie amestecată cu alte semințe. Dacă e aleasă răsare bine, destul de des și deopotrivă. Sămânța necurățită cuprinde în sine și alte semințe de buruieni, mai ales de rocoină (sau mătasă), care cuprinzând loc printre trifoiu îl nimicește. Tot așa îl nimicește și alte ierburi. Buruiiana asta trebuie stărpită de pretutindenea. Acolo, unde se arată ea, trebuie săpat pământul, altcum nu se stărpește. În privința stărpirei acestei buruieni este și poruncă dela diregătoriile politice.

Trifoiul este unul dintre nutrețurile cele mai bune și de căpetenie, odată pentru bunătatea sa, ca hrană a vitelor, a doua, putem scoate sămânța din el, pe care, vânzându-o, căpătăm parale, și a treia el servește și spre îngrășarea pământului.

Trifoiul se dă nu numai vitelor, dar chiar și rămătorilor. Aceștia, începând de primăvara, de pe la sf. Gheorghe, pot fi nutriți ba îngrășați, chiar, cu trifoiu. Trebuie să avem însă grijă, ca până se dedă stomacul vitei cu trifoiu, să i-se deie amestecat cu paie, ori cu fân. După ce se dedă, se poate da și gol, că nu vatămă. La tot cazul ud, să nu să dea vitei, deoarece poate să se umfle și să se prăpădească. Atâta putere nutritoare cuprinde în sine trifoiul, încât îngrășă vita, și nu trebuie să-i dăm așa mult, până se satură, ca bunăoară, iarbă, ori fân uscat. Trifoiul se dă vitei nu numai verde, dar și uscat.

Cum se uscă trifoiul?

Mai întâi se cosește, când nu este ud de rouă sau ploaie. Se lasă în brazde, sau cum se mai zice, în poloage, mai multe zile. După ce se uscă pe deoparte, într'o zi de dimineață, până nu încălzește soarele, ori cătră seară se întoarce pe cealaltă parte, și așa se lasă, până se uscă de tot. Când este uscat, ziua, pe asfințitul soarelui, după ce s'a întors puțin, se adună, se pune în boghi sau căpițe, și în ziua următoare, se cară acasă și se așază la locul lui. Când îl punem în șop, e bine să-l sămănăm cu sare ($\frac{1}{3}$ kgr. la un car de trifoiu). Asta pentru aceea, pentrucă coțoarile nefiind deplin uscate, sarea nu lasă să se mucezească, și de altcum, sarea prinde bine și vitei, când o mănâncă. Toate nutrețurile, de orice soi, e bine să fie sărate, când se pun la locul de păstrare pentru timpul de iarnă. Și este bine să nu se usuce nici odată din seamă afară, așa, că mai bine să rămână mai puțin uscat, căci dacă se sară, sarea, ca și la cărnuri, îl păstrează frumos și gustos.

Cine sămână trifoiu mult trebuie să-și pregătească capre, cari se fac astfel: se imbină la olaltă trei pari groși de stejar, pe el se pun cuie de câte $\frac{1}{2}$ metru lungi și pe astfel de capre se grămădește trifoiul, cât pot ținea ele, acățându-se pe cuie. Acolo stă trifoiul până se cosește a douăoară și numai după aceea se ia de pe capre și se cară acasă. Ploile ce-l vor plouă nu-l strică, inegrește, ce e drept, dar nu-și pierde din bunătate nimic.

Când vrem să ne agonisim și sămânță de trifoiu, atunci mai întâi, îl cosim ca nutreț, al doilea rând îl lăsăm să inflorească, să se facă sămânță, și-l cosim numai când vedem, că e coaptă sămânța în el. Mai multă sămânță este dintr'un trifoiu sămănat într'un pământ mai sărac, decât dintr'un pământ mai gras, fiindcă în pământ gras trifoiul cade și nu produce atâta sămânță. Dintr'un loc de o ferdelă cu trifoiu de sămânță, putem scoate vânzând kilogramul numai cu 1 cor., cel puțin 30 coroane. Mai socotind și un car de nutreț, ce l-am luat la prima cositură, cu 20 coroane, — venitul aceluia pământ ar face 50 coroane, aproape prețul lui întreg, dacă-l cultivăm numai cu bucate. Iată de unde să explică scumpirea agrilor noștri.

Prin aceea, că-l cosim târziu, de sămânță, când și cotorul e uscat, rădăcina lui nu se usucă ci în primăvara următoare crește din nou.

Trifoiul ține 3—4 ani. În anul de pe urmă îl cosim odată, a doua oră nu-l mai cosim, dar după ce a crescut de o palmă îl arăm și îl îngropăm în pământ, prin ceea ce pământul se gunoiește, tocmai ca și când i-am pune gunoiu.

În pământul în care a fost trifoiu, orice plantă am sămăna: grâu, cucuruz, ovăs, crumpene, cu un cuvânt orice, se face de minune.

Aceasta v'o spun din experiența, din cercarea mea.

Tot, ce am zis despre trifoiu putem zice și despre *luțernă*. Numai cât luțernei îi place pământul seurs de apă. Pământul în care sămănam luțerna să pregătește tot așa, ca la trifoiu și sămânța se sămăna tot așa. Luțerna însă poate fi sămănată primăvara și mai curând ca trifoiul. În privința bunătății e de preferit trifoiul, dar nu cu mult, pentru că și luțerna o mănâncă vitele și rămătorii ca și trifoiul, și și puterea de îngrășare este aceeași. Întăietatea luțernei față de trifoiu este, că ține mult mai mult, ca trifoiul, 10—12 ani. Are însă o scădere față de trifoiu: pământul, după luțernă rămâne sărac, sleit, fiindcă rădăcinile luțernei străbat în afunzime peste 1 metru, și așa, cât ajung rădăcinile, absorb toate materiile nutritoare, pe când rădăcinile trifoiului să răsfră numai la o adâncime de o poernă, de unde se și explică împrejurarea, că după trifoiu, pământul rămâne cu toate materiile nutritoare, ba trifoiul, fiind o plantă mai crudă, putrezește ușor și se preface în gunoiu, pe când luțerna este o plantă mai lemnoasă, de aceea nici nu îmbunătățește pământul. Nici când se cosește prea târziu, nu e așa bună de mâncare. Să se cosească deci, până când cotoarele nu se înlemnesc.

Și din luțernă putem scoate sămânță, ca și din trifoiu, și tot în chipul acela ca și dela trifoiu.

Ea încă se usucă, tot ca trifoiul. De ea nu să umflă vitele așa ușor ca de trifoiu. Cu toate acestea, eu mai bucuros cultiv trifoiu ca luțernă, mai ales pentru pământurile noastre și pentru că, cum am zis, prin trifoiu se îmbunătățește pământul și noi fiind cam săraci în vite, prin urmare, producând gunoiu puțin nu avem de unde gunoi toate pământurile, cum să cere.

(Va urmă).

DESPRE CREȘTEREA ȘI FOLOSUL VITELOR.

(Urmare).

VI. Despre lăptărit.

În cele următoare voi spune câteva cuvinte despre *lăptării*:

De obicei oamenii dintr'un sat se însoțesc, pentru ca să prelucre împreună laptele de vacă, cam așa cum fac și cu laptele oilor.

Acest fel de tovărășii la noi este aproape cu totul necunoscut. Noi Românii avem o singură astfel de lăptărie în comuna fruntașe *Săliște* (comitatul Sibiului), care deși tineră, lucră cu destul câștig și spre înmulțirea izvoarelor de venit a multor familii. În alte țări însă locuitorii satelor, întovărășindu-se fac câștig foarte frumos din laptele vitelor, prefăcut în *unt*, *caș* și altele.

Credem că nu va trece mult și vom începe și noi a da acestor tovărășii cuvenita băgare de seamă. Îndeosebi unde e pășunat bun și mult e neapărat trebuincioasă întemeierea astorfelde lăptării.

Prin acestea nu avem numai câștig bănesc, dar prin *zara*, ce rămâne dela prelucrarea laptelui, precum și prin *laptele smântănit* avem prilej de a îngrășa porci, a ne schimba întreagă prăsila de vite, prășind vaci tot mai bune de lapte și peste tot de soiu mai ales.

În multe locuri lăptăriile trimit laptele așa dulce cum e muls. Îndeosebi unde sânt orașe mari în apropiere se trimite laptele proaspăt. Spre a-l putea trimite proaspăt trebuie să i-se deie mare grijă, căci laptele e marfă gingașă. Lăptăriile, cari trimit lapte, au cămară anume pentru el, numită ghețar precum și o mașinărie pentru *răcirea* laptelui, de asemenea cane de pleu pentru transportare.

Cine poate vinde laptele proaspăt, dobândește cel mai mare câștig, fără mult lucru. De multeori însă nu putem vinde laptele proaspăt, căci n'avem cumpărător. În astfel de întâmplări, cari sânt cele mai număroase la noi, știm ce se face. După muls laptele se așează în vase late, se acopere și se pune la loc răcoros. După 6 ceasuri se ia de pe el cu o lingură anume *smântâna dulce*. Smântâna dulce putem alege și prin o mașină numită „Separator“. Laptele se încălzește, luând într'ajutor un termometru (măsurător de căldură), până la $+25^{\circ}\text{C}$. și apoi îl turnăm în toba dela „Separator“, unde prin învârtirea tobei cu o iuțală mare se alege smântâna. Astfel din lapte proaspăt putem avea în timpul cel mai scurt *smântână dulce*, care ne dă un unt foarte gustos. Femeile noastre lasă laptele 2—3 zile până se alege smântâna deasupra și apoi aleg din ea unt. Zmântâna astfel câștigată e acră și de multeori și înflorită. Din astfel de smântână, lucru firesc, nici untul nu poate fi prea bun. Lăptăriile cari se îndeletnicesc cu fabricarea untului au și unelte spre acest sfârșit. Mașinariile pentru alegerea untului sânt de sticlă, de metal și de lemn. Mașinaria în forma butoiului e foarte întrebuințată și alege ușor. Smântâna din care avem să alegem unt să nu fie nici prea rece nici prea caldă, căci dacă e prea caldă, untul se întinde și e

moale. Ales untul, se pune în apă rece și, după ce se tocmeste cu mâna, se pune în vânzare. În untul astfel pregătit e prea mult zăr, care trebuie depărtat din el. Spre acest sfârșit cu un tinzător untul se întinde subțire pe masă și astfel zara se scurge din el. Întins de mâi multeori și iar adunat se svântă și invărtoașe, ceea ce îl face mai prețios și mai gustos. Pentru scurgerea mai cu înlesnire a zărului din unt, când îl întindem, presărăm pe el și sare. Dacă vindem untul în apropiere, îl pachetăm în bucăți de câte $\frac{1}{2}$ klg.—1 klg., iar dacă voim să-l trimitem în depărtare îl așezăm în butoaie sau cane de pleu. La lăptării unde laptele se zmântănește, se ivește întrebarea, ce facem cu laptele zmântănit? Dacă putem îl vindem, iar dacă nu îl dăm să-l bea vițeei. Laptele smântănit este un nutremânt foarte bun pentru viței Zărul, ce rămâne din facerea untului îl dăm porceilor.

Laptele se poate prelucra în lăptării și în formă de caș. Caș putem face și din lapte smântănit și din cel nesmântănit. Acesta din urmă e mai bun și mai gustos. Cașul poate fi *moale* și *tare*. Cașul tare se ține mai mult, cel moale trebuie folosit *ingrăbă*. Cașul se gătește numai unde laptele nu se caută. La pregătirea cașului laptele proaspăt îl punem în căldare de aramă și-l încălzim până la 30° C., apoi adăugăm la el chiag și la $\frac{1}{2}$ de ceas e încheșat. Acum îl tăiem bucăți mici cu un cuțit de lemn, apoi cu o lingură anume îl scoatem din căldare și-l punem pe o pânză a cărei margine e cusută de un băț de lemn încovoiat. Pânza fiind rară, zara se scurge prin ea, dar nu pe deplin; deci îl punem cu pânză cu tot în teasc și aici înturnându-l când pe o parte când pe alta îl stoarcem de zăr. Lucrarea aceasta o facem timp de o zi, mai întâi tot la jumătate de ceas, apoi la un ceas și pe urmă tot mai rar. După stors așezăm cașul în cămară sau în pivniță, pe polițe anume. În fiecare zi îl sărăm pe o parte. Săratul se face până coaja se întărește. După 6 luni se poate vinde. Cașul din lapte de vacă astfel pregătit e de o bună calitate, ca și cașurile cele scumpe din străinătate (Groier) și se vinde klg. cu 1 cor. 60 bani. Cu chipul acesta litra de lapte totuș se valorizează cu 8 cr.

Am stăruit mai mult asupra acestor întocmiri folositoare, cari și noauă ne-ar fi de mult folos. Comunele noastre de pe la munte, au pășune foarte bună. Însoțindu-se 2, 3 sau 4 spre a înființa o *lăptărie* obștească s'ar înmulți izvoarele de venit în mod foarte simțitor. Astfel economia vitelor ar sporî și mai mult bunăstarea plugarilor.

I. Ofoiu.

CHIPURILE NOASTRE.

Dăm chipul frumos al Alteței Sale Principesei României, Maria împreună cu principele Carol și cele două principese, Elisaveta și Maria.

ȘTIRI.

Duminecă în 31 Martie s'a ținut în comuna Fofeldea cea dintâi conferință economică de cătră părintele *I. Alexandru*, din Ilimbav. Această conferință o publicăm și noi. Directorul despărțământului Agnita dl *N. P. Petrescu* a lămurit rostul Asociațiunii, poporului adunat în număr frumos. În Fofeldea s'a înființat o agentură a Asociațiunii.

Comitetul central al Asociațiunii a trimis direcțiunii tuturor despărțământelor liste pentru consemnarea prelegerilor populare. Rugăm pe conducătorii despărțământelor să binevoiască a retrimite în timp apropiat aceste liste, pentru a se putea face o dare de seamă în această revistă.

O pildă bună de urmat. — Comitetul comunal al comunei *Rebrișoara*, de lângă Năsăud, a hotărât în o ședință a sa cu mare însuflețire ca pe viitor toate cărcimele satului în Dumineci și sărbători să fie cu desăvârșire închise.

Ar putea trage învățătură din această hotărâre obștea noastră românească de pretutindenii.

Duminecă în 31 Martie n. s'a ținut în Brad a doua prelegere populară în anul acesta, vorbindu-se despre: 1. Apărarea pomilor de gândaci și vermi, de Dr. I. Radu. 2. Cunoașterea foii „Țara noastră” (cetire din „Să ne cunoaștem” de A. Banciu) prin Dr. P. Opreșca. 3. Urmările beției, cu 14 proiecțiuni, Dr. I. Radu.

Au fost ascultate de un număr frumos de țărani din Brad, la 250.

În Duminecile următoare încă se vor țineă nunumai în Brad, ci și în Vaca, Băița, Zdrapți, Blăjeni, Dupăpiatră, Hăl-măgel, Iosășel și Pleșcuța.

I. R.